

Expertutlåtanden

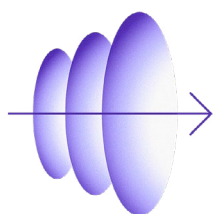
Bedömningsmetoder och verktyg

“

Vi testar inte barn, vi testar våra hypoteser, och utifrån våra hypoteser väljer vi de lämpligaste verktygen.”

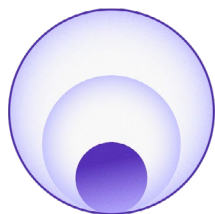
Framtagning av form och regelverk för bedömning av neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF)

DSM-5-kriterierna för olika NPF-diagnoser är den viktigaste referensen. Det finns i allmänhet flera olika typer av kriterier:

- **Kliniska kriterier** (som rör barnpsykiatrer, psykologer, logoped, psykomotoriska terapeuters arbete etc.)
- **Utvecklingskriterier** (oftast baserade på en intervju med en läkare, men i praktiken även av psykologer eller annan vårdpersonal)
- **Kriterier för funktionell påverkan** (som exempelvis vårdpersonal eller skolpersonal kan undersöka med verktyg som Vineland-3 – handledning rekommenderas av en psykolog)
- **Differentialdiagnostiska kriterier** (bedömda av en läkare eller annan vårdpersonal)

Några expertkommentarer från intervjuer om testen:

- De diagnostiska kriterierna i DSM-5 är märkligt nog desamma i alla åldrar – symtomen bör dock differentieras beroende på ålder och det sammanhang vilket barnet utvecklas i. De differentieras inte tillräckligt på utvecklingsprofilerna.
- I allmänhet finns det ett problem med longitudinell uppföljning av barn, där få tester täcker alla åldersgrupper och har tillräckligt många åldersanpassade diskriminerande frågor.
- Vissa åsikter om att klassificera test baserat efter yrkesnivå (psykologer, läkare, hälsoprofessioner, associerade yrken, etc.) och inte på expertisnivå.
- Utvecklingstest är inte anpassade för barn med en unik klinisk profil: de förstärker utvecklingsskillnaderna (golfeffekt) och deras förmåga att särskilja inom dessa grupper är svag.
- Det saknas en gemensam metodik som skulle kunna skapa konsensus kring bedömningsmetoden och de test som används, oavsett vilka team eller yrkesgrupper det gäller. Utöver den förtydligande effekt som en gemensam utvärderingsgrund för kategoriska och funktionella diagnostiska tillvägagångssätt skulle ge, skulle studier och forskning inom klinik och vetenskap också kunna dra nytta av detta. En lista över professionella arbetsuppgifter och verktyg med en tydlig indikation på vem som ansvarar för vad föreslås till och med.
- Utbildning: ett känsligt och alltid grundläggande ämne. Den allmänna uppfattningen bland de experter som konsulterats är att utbildning i utvärderingsmetoder bör utvecklas och förbättras på alla nivåer av processen. Kliniska rapporter saknar ofta referenser, förklaringar, motiveringar för diagnostiska tillvägagångssätt och avancerade rekommendationer.

NPF-bedömningen baseras på en kombination av flera verktyg för att utforska olika dimensioner av barnets utveckling. De viktigaste testen som används idag innehåller:

✓ Skalar för kognitiv och intellektuell utveckling

✓ Verktyg för bedömning av adaptiva färdigheter

✓ Specifika test för exekutiva funktioner och uppmärksamhetsfunktioner

✓ Frågeformulär och screeningverktyg

Dessa verktyg kompletterar varandra och måste integreras i ett multimodalt arbetssätt som tar hänsyn till den kliniska historiken, beteendeobservationer samt samtal med familjer och lärare.

Bedömningen av NPF-diagnoser bygger därför på ett multidisciplinärt tillvägagångssätt som involverar olika aktörer i diagnos och uppföljning: **läkare, psykologer, neuropsykologer, logoped, psykomotoriska terapeuter och specialsepedagoger**. Den största utmaningen är att säkerställa en tidig och korrekt identifiering av funktionsnedsättningen för att på bästa sätt kunna anpassa vården.

Det rundabordssamtal som sammanförde experterna resulterade i flera viktiga slutsatser:

➤ **Heterogena metoder på fältet:** grund- och vidareutbildning i psykometrisk bedömning varierar mellan olika universitet, vilket begränsar en enhetlig praxis.

➤ **Verktyg anpassade till olika åldrar och profiler:** även om många test finns, rapporterar yrkesverksamma ett behov av snabbare, specifika och övergripande verktyg.

➤ **Tid- och resursbegränsningar:** Tillgången till rapporterna är fortfarande långsam och teamen saknar ibland gemensamma referenssystem för att vägleda sina metodologiska val.